

BOSHLANG'ICH SINFLARDA SAN'AT ORQALI IJODIY FIKRLASH VA ESTETIK DID SHAKLLANTIRISH KOMPONENTLARI

Ismoilova Sadoqat Nuriddinovna

Urganch Ranch texnologiya universiteti magistranti

Boshlang'ich ta'limda san'at fanlari o'quvchilarning umumiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. San'at orqali bola nafaqat estetik did va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi, balki ijtimoiy, emotsional va kognitiv ko'nikmalarini ham mustahkamlaydi. Hozirgi ta'lim jarayonida ijodiy fikrlashni rivojlantirish va estetik didni shakllantirish komponentlarini o'z ichiga olgan integratsiyalashgan san'at faoliyati bolalarning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda samarali tashkil etilishi lozim. Boshlang'ich sinflarda san'at orqali ijodiy fikrlash va estetik didni shakllantirish bolalarning umumiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. San'at darslari nafaqat bolalarning fantaziyasini va tasavvurini rivojlantiradi, balki ularning hissiy barqarorligi, ijtimoiy ko'nikmalari va kognitiv faoliyatini ham qo'llab-quvvatlaydi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonda yosh ijodkorlarni rag'batlantirish va san'atga jalb qilishga doir normativ-huquqiy asoslar yaratildi. Vazirlar Mahkamasining "Ijodkor yoshlarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida" ¹⁹ ijodkor yoshlarni tanlash, rag'batlantirish va san'atga jalb qilish yo'nalishidagi chora-tadbirlarni belgilab, boshlang'ich sinflarda san'at faoliyatini samarali tashkil etish imkoniyatini yaratadi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida Milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasi²⁰ madaniy merosni asrab-avaylash, san'at infratuzilmasini mustahkamlash va ta'lim jarayonida san'atning ahamiyatini oshirish bo'yicha strategik yo'nalishlarni belgilaydi. Ushbu normativ-huquqiy hujjatlar boshlang'ich sinflarda san'at orqali ijodiy fikrlash va estetik didni shakllantirish faoliyatini rasmiy asos bilan mustahkamlash, shuningdek, o'quv jarayonini integratsiyalashgan va metodologik jihatdan samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning 4 ta asosiy komponentlari muhim sanaladi:

1. Vizual-tasviriy faoliyat: bolalarda tasavvur va fantaziyani rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biridir. Chizish, ranglarni uyg'unlashtirish, shakllar va kompozitsiyalar yaratish orqali bolalar nafaqat ijodiy fikrlashni, balki masalalarni yechish va qaror qabul qilish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Shu jarayon davomida ular tafakkurning vizual qirralarini o'rganadi va estetik didni shakllantiradi.

2. Musiqiy faoliyat: tinglash, ijro etish va hissiy ifodani rivojlantirishga xizmat qiladi. Ritm va melodiya asoslangan mashg'ulotlar bolalarda eshitish xotirasini mustahkamlaydi, hissiy barqarorlikni oshiradi va ijodiy fikrlash jarayonini qo'llab-quvvatlaydi. Shu orqali

¹⁹ Vazirlar Mahkamasining "Ijodkor yoshlarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida" 329-son qarori – 27.05.2025.

²⁰ O'zbekiston Respublikasida Milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasi – 29.11.2018.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2025"

bolalar o'z hissiyotlarini ifodalash va musiqiy asarlar orqali fikrlarini yetkazish qobiliyatini egallaydi.

3. Drama va sahna ijodiyoti: rolli o'yinlar, hikoya yaratish va sahnada chiqish orqali bolalarning empatiya, fantaziya va ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatlarini shakllantiradi. Bu faoliyat ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi, bolalarning o'zaro muloqot qobiliyatini oshiradi va ularni o'z ifodasini erkin ifodalashga o'rgatadi.

4. Amaliy san'at va qo'l mehnati: motorik ko'nikmalarni rivojlantiradi va ijodiy fikrlashni qo'llab-quvvatlaydi. Modellashtirish, turli materiallar bilan ishlash, qo'l san'ati mashg'ulotlari bolalarga o'z fikrlarini vizual va amaliy shaklda ifodalash imkonini beradi, shu bilan birga tafakkur va ijodiy qobiliyatlarni mustahkamlaydi.²¹ Ushbu komponentlar integratsiyalashgan holda qo'llanganda boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning eng samarali tizimini yaratadi va bolalarning umumiy intellektual, hissiy hamda estetik rivojlanishini ta'minlaydi. Shu bois, pedagoglar uchun ushbu yondashuv metodik jihatdan ham juda muhim va amaliy ahamiyatga ega

Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi, tasviriy san'at, texnologiya, musiqa, tarbiya darslarida o'quvchilarda estetik didni shakllantirishda quyidagi komponentlarga e'tibor qaratish zarur:

San'at asarlarini tahlil qilish: rasm, musiqa yoki sahna asarlarini baholash orqali bolalar farqlash, qiyoslash va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu jarayon estetik didni shakllantirishga yordam beradi, go'zallikni idrok etish va san'atga munosabatni uyg'unlashtirish imkonini beradi.

Ijodiy loyiha va mashg'ulotlar: bolalarga estetik qoidalarni qo'llash va yangi ijodiy mahsulotlar yaratish imkonini beruvchi mashg'ulotlar ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Shu bilan birga, bolalar o'z ijodiy g'oyalarini amalda sinab ko'rish, xatolardan o'rganish va natijalarni baholash imkoniga ega bo'ladi.

Estetik muhit yaratish: rang-baranglik, tasviriy materiallar, musiqiy va dramatik elementlar bilan boyitilgan muhit bolalarning estetik sezgi va didini rivojlantiradi. Shu tarzda, har bir mashg'ulot estetik qadriyatlarni idrok etish, go'zallikni anglash va san'at bilan bog'liq qiziqishni uyg'otishga xizmat qiladi.

San'atning barcha komponentlarini birlashtirgan integratsiyalashgan yondashuv ijodiy fikrlash va estetik didni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Bu yondashuv bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga oladi, ularning o'z ifodasini erkin shakllantirish imkonini beradi va ijtimoiy, hissiy hamda kognitiv rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi. Shu bilan birga, pedagoglar uchun metodik jihatdan samarali vositalarni yaratadi, mashg'ulotlarni maqsadli va tizimli tashkil etish imkonini beradi.²² San'at asarlarini tahlil qilish orqali bolalar farqlash, qiyoslash va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini egallaydi, bu esa ularning estetik didini mustahkamlaydi. Ijodiy loyiha va mashg'ulotlar bolalarga amaliy tajriba orqali ijodiy g'oyalarni sinab ko'rish, xatolardan o'rganish va natijalarni baholash imkonini beradi, bu esa

²¹ Shamsiev R. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi: o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2020. – 145 b.

²² Yuldasheva N. tasviriy san'at va musiqa orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlashni shakllantirish metodikasi: o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2022. – 128 b.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2025"

ijodiy jarayonni yanada samarali qiladi. Estetik muhit yaratish esa rang-baranglik, musiqiy va dramatik elementlar orqali bolalarning san'atga bo'lgan qiziqishini uyg'otadi va ularning sezgi hamda didini rivojlantiradi.

San'atning barcha komponentlarini integratsiyalashgan holda qo'llash bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga olib, ularni ijodiy va kognitiv jihatdan rivojlantirishda eng samarali vosita hisoblanadi.

Shu bilan birga, pedagoglar uchun mashg'ulotlarni tizimli va maqsadli tashkil etish imkoniyatini yaratadi, ta'lim jarayonini yanada interaktiv va motivatsion qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vazirlar Mahkamasining "Ijodkor yoshlarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida" 329-son qarori – 27.05.2025.
2. O'zbekiston Respublikasida Milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasi – 29.11.2018.
3. Shamsiev R. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi: o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2020. – 145 b.
4. Yuldasheva N. tasviriy san'at va musiqa orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlashni shakllantirish metodikasi: o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2022. – 128 b.